

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

BEHÇET SÖĞÜT VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE

(Başvuru No. 22931/09)

KARAR

STRAZBURG

20 Ekim 2015

İşbu karar Sözleşme'nin 44§2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Behçet Söğüt ve diğerleri / Türkiye davasında,*Başkan*

Paul Lemmens,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Helen Keller,

Egidijus Kūris,

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 29 Eylül 2015 tarihinde gerçekleştirdiği kapalı oturumdaki müzakereler sonucunda, aynı tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın (No. 22931/09) temelinde, Türk vatandaşı olan Behçet Söğüt, Ali Söğüt ve Sıddık Söğüt'ün ("başvuranlar") 22 Nisan 2009 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvuru bulunmaktadır.

2. Başvuranlar, Diyarbakır Barosuna bağlı Avukat R. Bataray Saman tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuranlar özellikle, babalarının, bir gösteri sırasında polisler tarafından darp edilmesi sonucunda öldüğünü iddia etmektedirler.

4. Başvuru, Hükümet'e 23 Kasım 2010 tarihinde tebliğ edilmiştir.

OLAY

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuranlar sırasıyla 1968, 1972 ve 1955 doğumludurlar ve Diyarbakır'da ikamet etmektedirler.

6. 28 Mart 2006 tarihinde, yasa dışı silahlı bir örgüt olan PKK'nın dört üyesi için düzenlenen cenaze töreni dolayısıyla Diyarbakırda yapılan bir toplantı sırasında, kalabalık ile güvenlik güçleri arasında şiddetli çatışmalar meydana gelmiştir.

7. Bu kısımdan sonra sunulan unsurlar, olaylara istinaden düzenlenmiş farklı tutanaklardan alınmıştır.

8. Yaklaşık olarak iki bin kişilik kalabalık, birçok caddeyi kapatmış ve araçlarla binaları ateşe vermiştir.

9. Güvenlik güçleri, teröristlerin kalabalığı kışkırtmak amacıyla, kendilerine ve de halka karşı yöneltilecek silahlı bir saldırı tehlikesine karşı uyarıldı, bu bağlamda güvenlik güçlerine dikkatli olmaları ve sokaklarda tehlikeye atılmamaları konusunda emir verildi.

10. Olaylar sırasında, birçok kamu binası, ticaret merkezleri ve banka şubeleri yağmalandı, güvenlik güçlerine ve araçlarına karşı taş ve molotof kokteylli saldırılar düzenlenerek yangınlar çıkarıldı. Birçok güvenlik gücü mensubunun evlerine saldırıldı ve yağma yapıldı, altmışbeş memurun evlerinin kapısının üzerine yazılar yazıldı. Zırhlı bir araca Molotof kokteyl ve mermi isabet etti. Şehirde birçok yerde silah sesleri duyuldu, bir gösterici ateş etmek üzereyken cop darbesiyle etkisiz hale getirildi ve sokakta bulunan bir el bombası güvenlik güçleri tarafından etkisiz hale getirildi.

11. Kalabalık, olayların dördüncü gününde göz yaşartıcı gaz bombaları kullanılarak ve yüksek tazyikli su püskürtülerek dağıtıldı. Üçyüzyetmişsekiz gösterici gözaltına alındı. Dört ateşli silah, altı şarjör, üç tabanca, yirmialtı kurusıkı mermisi ve dört Molotof kokteyl ele geçirilmiştir. Yağmalama,

mala zarar verme, saldırma, darp etme ve yaralama sebebiyle onlarca insanın ifadesi alınmıştır.

12. Kalabalığın arasında dört kişi mermi isabet etmesi nedeniyle, bir kişi, mermi parçalarının sebep olduğu bir beyin kanaması nedeniyle, üç kişi göz yaşartıcı gaz bombalarının isabet etmesi ve başvuranların babasının da aralarında bulunduğu iki kişi de kafatası travmalarının sebep olduğu beyin kanaması sebebiyle yaşamlarını yitirmiştir.

13. Bir jandarma mermiyle, iki jandarma da bıçaklanarak yaralanmış, ikiyüzonbeş polis memuru ve jandarma, bir doktor, bir hemşire, bir hasta bakıcı, bir ambulâns şoförü ve iki gazeteci de yaralanmıştır.

14. Başvuranların babası olan yetmişsekiz yaşındaki Halit Söğüt, 28 Mart 2006 tarihinde yaralanmıştır. Başvuranlara göre, babalarına polisler saldırmıştır.

15. Halit Söğüt, ambulânsla Diyarbakır Devlet Hastanesi'ne kaldırılmıştır. Aynı tarihte saat 15.30'da düzenlenen tıbbi raporda, hasta kabul sebebinin taş atılması sonucu yaralanma olduğu belirtilmiştir. Tıbbi raporda, kaşların arasında bir santimetrelik yırtık ile sağ temporo-okcipital bölgede bir santimetre boyutunda bir lezyon bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca raporda, beyin tomografi filminde elde edilen patolojik bulgulara dayanılarak hayati tehlikesinin bulunduğu tespit edilmesi sebebiyle hastanın yoğun bakım ünitesine kaldırıldığı belirtilmiştir.

16. Halit Söğüt, 30 Mart 2006 tarihinde Dicle Üniversitesi Hastanesi'ne sevk edilmiş, 2 Nisan 2006 tarihinde bu hastanede vefat etmiştir.

17. Aynı gün, Halit Söğüt'ün cesedi üzerinde otopsi gerçekleştirilmiştir. Söz konusu otopsiye ilişkin raporda, kafatasının ön üst kısmında (*vertex*) üç santimetre boyutunda bir morluk ve sağ köprücük kemiği altında, sağ kolda ve sağ elde üç adet iğne izi bulunduğu ve bedeninde başka herhangi bir iz veya yaralanma bulunmadığı belirtilmiştir. Bu raporda kafatasının açılmasının, parietal bölümün arkasında dokuz santimetre boyutunda bir yırtık bulunduğu tespit edilmesine imkân verdiği belirtilmiştir. Raporda

ölüm nedeninin, bir kafatası travması sonucunda beyin kanaması olduğu sonucuna varılmıştır.

18. Terör eylemleri konusunda yetkili savcı, re'sen bir soruşturma başlatmıştır. Halit Söğüt'ün kızı Halime Yüksel, 6 Nisan 2006 tarihli ifadesinde, olay sırasında babasının yanında bulunduğunu, birlikte nispeten daha sakin bir sokakta yürüdüklerini ve aniden on beş kadar üniformalı polis memurunun babasına cop darbeleriyle saldırdığını belirtmiştir. Halime Yüksel, savcının sorularına cevaben, söz konusu polis memurlarının “özel harekât” veya “çevik kuvvet” mensubu olmadıklarını, olay sırasında kendisinin ve babasının kalabalık içinde yer almadıklarını, babasının dövüldüğünü görünce korkudan kaçtığını ve son olarak otopsi raporunda, babasının bedeninde, kafatasının haricinde, neden herhangi bir lezyon belirtilmediğini anlamadığını, görgü tanığı gösteremediğini ileri sürmüştür.

19. Başvuran Ali Söğüt, aynı tarihli ifadesinde kız kardeşinin kendisine, güvenlik güçlerinin müdahalesi sırasında babasıyla kalabalığın içerisinde bulduklarını söylediğini belirtmiştir.

20. Başvuranlar ve Halime Yüksel, 19 Nisan 2006 tarihinde adam öldürme gerekçesiyle suç duyurusunda bulunmuşlardır.

21. Terörist eylemler konusunda yetkili savcı, 2 Mayıs 2006 tarihli bir kararla, dava dosyasını, başvuruların şikâyetlerini sundukları Diyarbakır Cumhuriyet Savcısına (“savcı”) göndermiştir, müteveffanın yasadışı örgütler tarafından öldürüldüğünün tespit edilmediğini belirtmiştir. İki soruşturma, 15 Mayıs 2006 tarihli bir kararla, birleştirilmiştir.

22. Savcı tarafından 30 Nisan 2007 tarihinde ifadesi alınan Ali Söğüt, hastaneye gittiğinde babasının elbiselerinin ıslatılmış halde olduğunu ve babasının zırhlı araçlar tarafından püskürtülen yüksek tazyikli suya maruz kaldığını düşündüğünü belirtmiştir. Ayrıca Ali Söğüt, otopsinin yapıldığı gün alınan, kız kardeşinin, güvenlik güçlerinin müdahalesi sırasında babasıyla birlikte kalabalığın içerisinde bulunduğunu belirten ilk ifadesini değiştirmiştir.

23.Savcı, soruşturma kapsamında, Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü'nden, Halit Söğüt'ün hastaneye kaldırıldığı saatlerde söz konusu mahallede görevli polis memurlarının kimlik bilgilerini talep etmiştir. Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü on sekiz polis memurunun isimlerini ve farklı yerlerde bulunan polis memurlarının görev tarihlerini ve saatlerini içeren ayrıntılı bir tutanak bildirmiştir.

24. Savcı, 12 Aralık 2007 tarihinde, ilk celpte bulunmayan veya o sırada farklı şehirlere atanan sekiz polis memuru için “ifadelerinin alınması amacıyla yakalama emri” çıkarılmasını istedi.

25. Polis memurları, ifadelerinde, yüksek tazyikli su püskürten zırhlı araçların içerisinde görevli olduklarını ve araç dışında yapılan müdahalede yer almadıklarını açıklamışlardır. Polislerden biri, olayların kapsamı dolayısıyla operasyona jandarmaların da katıldığını açıklamıştır. Bazı polis memurları, olayın meydana geldiği yerde görevli olmadıklarını, o sırada başka yerlerde bulduklarını ve bu durumun savcıya daha önce bildirilen görev tutanağında belirtildiğini beyan etmişlerdir.

26. Bu arada, ayrıca Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü de, olayların kapsamı bağlamında, olay yerinde bulunan komiserler tarafından sözlü olarak çok fazla tedbir alınması gerektiği için söz konusu tutanakta farklı yerlerde alınan tüm görevlerin kayıtlı olmadığını belirterek, savcıya ek bilgiler göndermiştir.

27. Savcı, ayrıca polis tarafından gerçekleştirilen görsel kayıtları da almıştır ancak bu kayıtlar üzerinden başvuranların babasını ilgilendiren olaylar tespit edilememiştir.

28. Savcı, yukarıda belirtilen unsurlar bakımından, 7 Ekim 2008 tarihinde, soruşturulan polis memurları hakkında delillerin bulunmaması sebebiyle, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Savcı, söz konusu eylemleri gerçekleştirenleri belirlemek amacıyla olayların ceza zamanaşımına uğrayacağı tarihe kadar daimi arama kararı vermiştir.

29. Başvuranlar, 4 Kasım 2008 tarihinde kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara itirazda bulunmuşlardır.

30. Davayla ilgili başvurulanan Siverek Ağır Ceza Mahkemesi, 2 Şubat 2009 tarihinde, Diyarbakır Sulh Ceza Mahkemesi'nden başka görsel kayıtları da araştırmasını talep etmiştir. Olayın meydana geldiği caddede yer alan işletmelerin güvenlik kameraları tarafından alınan kayıtları bulmak amacıyla iki soruşturma yürütülmüştür ancak, bu soruşturmalar sonuçsuz kalmıştır.

31. Siverek Ağır Ceza Mahkemesi, 17 Haziran 2009 tarihinde, başvuranlar tarafından yapılan itirazı reddetmiş ve kararı onaylamıştır.

32. Diğer taraftan 13 Mayıs 2009 tarihli bir belgeden, başvuranların 60.000 Türk lirası (TRY) maddi tazminat talebiyle tam yargı davası başvurusunda buldukları anlaşılmaktadır. Bu belgeye göre, Diyarbakır İdare Mahkemesi'nin dava dosyasının bir nüshası soruşturmadan sorumlu savcılığa sevk edilmiştir. Dosyada, bu başvurunun sonucuyla ilgili bilgi yer almamaktadır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK

33. Somut olayla ilgili iç hukuk, özellikle isyanla mücadele kapsamında çevik kuvvet ekiplerinin ve polisin görevlendirilmesine ilişkin hükümler, 14 Temmuz 1934 tarihli 2559 sayılı kanunla düzenlendiği şekliyle, diğer kararlar arasında *Abdullah Yaşa ve diğerleri/Türkiye* (No. 44827/08, §§ 23 - 28, 16 Temmuz 2013) ve *Ataykaya/Türkiye* (No. 50275/08, §§ 30 - 35, 22 Temmuz 2014) kararlarında tanımlanmıştır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

34. Başvuranlar, Sözleşme'nin 2 ve 13. maddelerini ileri sürerek, babalarının, ölümüne neden olacak şekilde polis şiddetine maruz kaldığını ve bu bağlamda yürütülen soruşturmanın etkin olmadığını iddia etmektedirler.

35. Mahkeme, bir başvuranın şikâyetçi olduğu koşulları, Sözleşme gereklerinin tümü bakımından değerlendirmekle yetkili olduğunu hatırlatmaktadır. Bu görevin yerine getirilmesinde Mahkeme, davanın olaylarını, kendisine sunulan unsurlarla değerlendirdiği şekilde, hukuki olarak ilgilinin atfettiğinden farklı şekilde nitelendirmekte ya da ihtiyaç duyarsa, başka bir açıdan ele almakta serbesttir (*Rehbock/Slovenya*, no. 29462/95, § 63, AİHM 2000-XII ve *Remzi Aydın/Türkiye*, no. 30911/04, § 44, 20 Şubat 2007). Ayrıca Mahkeme, yukarıda belirtilen şikâyetlerin tamamını sadece Sözleşme'nin 2. maddesi açısından incelemeye karar vermiştir, bu madde aşağıdaki gibidir:

“ 1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. (...).

2. Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurmanın kesin zorunluluk hâline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlâli sûretiyle yapılmış sayılmaz:

- a) Bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için
- b) Usûlüne uygun olarak yakalamak için veya usûlüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için
- c) Ayaklanma veya isyânın, yasaya uygun olarak bastırılması için. ”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

36. Hükümet, başvuruların, iddia edilen olaylar hakkında kendisine göre, tazminat yolu açık olan idari ve hukuki başvuru yollarını kullanmadıkları gerekçesiyle, başvurunun kabul edilemez olduğu kanaatindedir.

37. Başvuranlar, bu konuyla ilgili görüş beyan etmemektedirler.

38. Mahkeme, başvuruların tam yargı başvurusunda bulunmuş olmalarıyla ilgili dosyada yer alan belgeye istinaden tarafların görüş bildirmediğini tespit etmektedir. Mahkeme, ne olursa olsun, bir başvuranın, sadece tazminat verilmesine yol açabilecek idari bir hukuk yoluna başvurmuş olduğu varsayılsa bile, Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamında güce başvurulmasını içeren durumlarda sorumluların kimliklerinin tespit edilmesini ve cezalandırılmalarını amaçlayan bir soruşturma yürütme zorunluluğunun yanıltıcı görünebileceğini hatırlatmaktadır; aslında sadece tazminat ödenmesiyle bu yükümlülük yerine getirilemez (*Kaya/Türkiye*, 19 Şubat 1998, § 105, *Karar ve Hükümler Derlemesi* 1998-I, *Hugh Jordan/Birleşik Krallık*, No. 24746/94, § 141, 4 Mayıs 2001, *McShane/Birleşik Krallık*, No. 43290/98, § 125, 28 Mayıs 2002 ve *Kamer Demir ve diğerleri/Türkiye*, No. 41335/98, § 23, 19 Ekim 2006). Dolayısıyla Hükümetin ileri sürdüğü ilk itirazın reddedilmesi uygundur.

39. Mahkeme, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. paragrafının (a) bendi anlamında bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve diğer taraftan herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle örtüşmediğini tespit ederek, kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

B. Esas Hakkında

40. Başvuranlar, babalarının, polisler tarafından gerekli olmayan ve aşırı bir güç kullanımını sonucunda yaşamını yitirdiğini iddia etmektedirler.

Başvuranlar ayrıca, kendilerine göre babalarının ölümünden sorumlu olan kişilerin adalet karşısında yargılanabilmesi için iç hukukta etkin bir başvuru yolu bulunmadığını savunmaktadırlar. Başvuranlar diğer taraftan, soruşturmanın bağımsız ve tarafsız bir organ tarafından yürütülmediğini, müdahaleleri yöneten üst rütbeli güvenlik güçlerinin, soruşturulmadıklarını ve şüpheli polislerle tek görgü tanığı arasında bir yüzleştirmenin gerçekleştirilmediğini ileri sürmektedirler.

41. Hükümet, başvuranlar tarafından ileri sürülen olaylara itiraz etmektedir. Hükümet başvuranların babasının, polisin dağıtmaya çalıştığı kalabalık arasında bulunmak zorunda kaldığını, detaylı olarak nitelendirdiği bir soruşturma yapılmış olmasına rağmen, ölümüne sebep olan kişilerin ceza soruşturması sonucunda tespit edilemediğini ve hiçbir unsurun sorumluların polis memurları olduğunu söylemeye imkân vermediğini belirtmektedir.

1. Genel İlkeler

a) Yaşam Hakkını Koruma Pozitif Yükümlülüğü Hakkında

42. Sözleşme'nin 2. maddesi, sadece kasıtlı adam öldürmeyi değil, aynı zamanda taksirle adam öldürmeye sebep olabilecek güç kullanımının mümkün olabileceği durumları da içermektedir (*Makaratzis/Yunanistan* [BD], No. 50385/99, §§ 49-55, AİHM 2004-XI). Aslında Sözleşme'nin 2. maddesinin 1. paragrafı, Devleti, kasıtlı ve kanunsuz bir şekilde adam öldürmeye neden olmaktan kaçınmakla birlikte kendi yargısına tabi kişilerin hayatının korunması için gerekli tedbirleri almaya zorlamaktadır (*L.C.B./Birleşik Krallık*, 9 Haziran 1998, § 36, *Derleme* 1998-III).

43. Devletin yaşam hakkını korumaya ilişkin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde, güvenlik kuvvetlerinin ölümcül güce başvurusu ve üçüncül kişilerden gelebilecek olası bir tehlikeyi savuşturmak amacıyla makamların koruma tedbiri almayı ihmal etmesi de söz konusu olabilmektedir (bk.,

örneğin *Osman/Birleşik Krallık*, 28 Ekim 1998, §§ 115-122, *Derleme* 1998-VIII). Bununla birlikte söz konusu maddeden, olası her türlü şiddetin önlenmesi yönünde bir pozitif yükümlülük anlamı çıkarılmamalıdır. Bu yükümlülük, polis için çağdaş toplumlarda görevini yerine getirmenin zorluklarını, ayrıca insanoğlunun davranışlarının ve öncelikler ile eldeki imkânlar açısından yapılacak operasyonel tercihlerin öngörülememesini dikkate alarak, makamlara dayanılmaz veya aşırı bir yük getirmeyecek şekilde yorumlanmalıdır (daha önce anılan *Osman*, § 116).

44. Bu bağlamda, bir cinayet eyleminin muhtemel hedefi olarak önceden belirlenebilen bir veya birkaç kişinin yakından korunması gerekliliği (daha önce anılan *Osman*, §§ 115-122 ve *Opuz/Türkiye*, No. 33401/02, §§ 134-136, AİHM 2009) veya saldırgan olabilecek bir veya birçok kişinin muhtemel davranışlarına karşı toplumda genel bir güvenlik sağlama yükümlülüğü söz konusu olabilir (*Mastromatteo/İtalya* [BD], No. 37703/97, §§ 69-79, AİHM 2002-VIII, *Maiorano ve diğerleri/İtalya*, No. 28634/06, §§ 110-122, 15 Aralık 2009 ve *Kayak/Türkiye*, No. 60444/08, § 59, 10 Temmuz 2012).

45. Son olarak Mahkeme, kamuya açık alanlarla ilgili olarak, Devletin yaşam hakkını koruma yükümlülüğünün, kendisi için ayrıca bireylerin güvenliğini sağlamaya yönelik makul tedbirler alma ve ciddi bir yaralanma ya da ölüm olayının yaşanması durumunda, olayların tespit edilmesi, sorumlu kişilerin hesap vermesi ve mağdura uygun telafinin sağlanması bakımından yeterli nitelikte yasal yollar sunan etkili ve bağımsız bir adli sisteme sahip olma zorunluluğunu da kapsadığını hatırlatmaktadır (ağaç devrilmesi sonucunda meydana gelen bir ölümle ilgili olarak, *Ciechońska/Polonya*, No. 19776/04, § 67, 14 Haziran 2011).

b) Soruşturma Hakkında

46. Mahkeme, güce başvurulmasının bir kişinin ölümüne sebep olduğu durumlarda, yaşam hakkını koruma yükümlülüğünün, etkin bir resmi

soruşturma yürütmeyi kapsadığını ve gerektirdiğini hatırlatmaktadır (*McCann ve diğerleri/Birleşik Krallık*, 27 Eylül 1995, § 161, A Serisi No. 324, daha önce anılan *Kaya*, § 105, *Ekinci/Türkiye*, No. 25625/94, § 77, 18 Temmuz 2000 ve *Sabuktekin/Türkiye*, No. 27243/95, § 97, AİHM 2002-II (özetler)). Güce başvurulması sonucunda ölümün meydana geldiği her durumda, iddia edilen failler Devlet görevlileri veya başkaları olsun, benzer bir soruşturmanın gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Sadece Sözleşme'nin 2. maddesinden kaynaklanan, makamların ölümden haberdar olması durumu bile, *durumun gereği olarak (ipso facto)*, ölümün meydana geldiği koşullar hakkında etkin bir soruşturma yürütme yükümlülüğü doğmasına sebep olmaktadır (*Ergi/Türkiye*, 28 Temmuz 1998, § 82, *Derleme 1998-IV*, *Yaşa/Türkiye*, 2 Eylül 1998, § 100, *Derleme 1998-VI*, daha önce anılan *Hugh Jordan*, §§ 107-109 ve *Slimani/Fransa*, No. 57671/00, § 29, AİHM 2004-IX (özetler)).

47. Devlet görevlilerinin veya makamlarının söz konusu dâhil oldukları iddia edildiğinde, soruşturmanın etkinliğine ilişkin olarak özel gereklilikler uygulanabilmektedir (*Tahsin Acar/Türkiye* [BD], No. 26307/95, § 220, AİHM 2004-III). Soruşturmaların özellikle, derin, tarafsız ve ciddi bir şekilde yürütülmeleri gerekmektedir (daha önce anılan *McCann ve diğerleri*, §§ 161-163 ve *Çakıcı/Türkiye* [BD], No. 23657/94, § 86, AİHM 1999-IV).

48. Soruşturmanın asgari etkinlik kriterine cevap veren incelemenin niteliği ve derecesi, somut olayın koşullarına dayanmaktadır. Söz konusu koşullar, ilgili olayların tümü temelinde ve soruşturmanın uygulama şekli bakımından değerlendirilmektedir. Basit bir soruşturma işlemi listesi veya basitleştirilmiş başka kriterler düzenlenebilecek durumların çeşitliliğini azaltmak mümkün değildir (*Tanrıkulu/Türkiye* [BD], No. 23763/94, §§ 101-110, AİHM 1999-IV, daha önce anılan *Kaya*, §§ 89-91, *Güleç/Türkiye*, 27 Temmuz 1998, §§ 79-81, *Derleme 1998-IV*, *Velikova/Bulgaristan*, No.

41488/98, § 80, AİHM 2000-VI ve *Buldan/Türkiye*, No. 28298/95, § 83, 20 Nisan 2004).

49. Yürütülen soruşturmanın da, sorumluların tespit edilmesine ve cezalandırılmasına imkân vermesi gerektiği için, bu anlamda etkin olması gerekmektedir (*Oğur/Türkiye* [BD], No. 21594/93, § 88, AİHM 1999-III). Burada, sonuç yükümlülüğünden değil bir araç yükümlülüğünden bahsedilmektedir. İhtilaf konusu olaylara ilişkin delillerin toplanması için, makamların makul olarak erişilebilir tedbirleri almaları gerekmektedir (daha önce anılan *Tanrikulu*, § 109, *Salman/Türkiye* [BD], No. 21986/93, § 106, AİHM 2000-VII ve daha önce anılan *Makaratzis*, § 74). Soruşturmanın sorumlu kişi veya kişilerin tespit edilmesine imkân verme niteliğine zarar verebilecek her türlü soruşturma eksikliği, söz konusu soruşturmanın etkin olmadığı sonucuna götürebilir (*Aktaş/Türkiye*, No. 24351/94, § 300, AİHM 2003-V ve *Mocanu ve diğerleri/Romanya* [BD], No. 10865/09, 45886/07 ve 32431/08, §§ 345 ve 348, AİHM 2014 (özetler)).

50. Soruşturmanın etkinliği, makamların söz konusu olaylara ilişkin delillerin toplanmasını sağlamak için, diğerleri arasında görgü tanıklarının ifadelerinin alınması, bilirkişi incelemeleri yapılması ve gerektiği takdirde yaralanmaların tamamen ve kesin bir listesinin hazırlanabilmesi için otopsi yapılması, özellikle ölüm sebebinin belirlenebilmesi için klinik muayenelerin tarafsız olarak incelenmesi gibi hâlihazırda makul tedbirler almasını gerektirmektedir. Soruşturmanın, ölüm sebebini veya sorumluları belirleyebilme yetisini güçsüzleştirecek her türlü zafiyet, soruşturmanın bu norma uymadığı sonucuna varılması tehlikesini doğurur (*McKerrBirleşik Krallık*, No. 28883/95, § 113, AİHM 2001-III, *Paul ve Audrey Edwards/Birleşik Krallık*, No. 46477/99, § 71, AİHM 2002-II ve daha önce anılan *Slimani*, § 32).

51. Makul bir çabukluk ve özen gerekliliği, bu bağlamda zımnidir. Soruşturmanın özel bir durumda ilerlemesine mani olan güçlüklerin söz konusu olabileceğini kabul etmek gerekmektedir; ancak ölümcül nitelikte

güç kullanımı hakkında soruşturma yapılması söz konusu olduğunda, makamların ivedilikle cevap vermesinin, yasallık ilkesine riayet edilerek toplumun güveninin korunması ve yasa dışı eylemlere ilişkin olarak her türlü suça iştirak edildiği ya da tolerans gösterildiği izleniminin oluşturulmaması amacıyla genel olarak gereklilik arz ettiği kabul edilmelidir. Özel bir durumda soruşturmanın genişletilmesine izin vermeyen zorluk veya engellerin bulunabileceğinin kabul edilmesi gerekmektedir (daha önce anılan *McKerr*, § 114 ve daha önce anılan *Tahsin Acar*, §§ 223-224).

c) Güvenlik güçlerinin müdahaleleri ve operasyonları hakkında

52. Barışın korunması ve kamu düzeni operasyonları bağlamında, Devletlerin, kasıtlı ve yasadışı şekilde ölüme sebep olmaktan kaçınma ve yaşamın korunması için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülük, ihlalleri önlemek, ortadan kaldırmak ve cezalandırmak için planlanan bir uygulama mekanizmasına dayanan ve kişiye karşı ihlal yapılmasını engellemeye yönelik hukuki ve idari bir çerçeve meydana getirerek, başlıca önem taşıyan yaşam hakkını koruma yükümlülüğünü içermektedir (daha önce anılan *L.C.B.*, § 36 ve daha önce anılan *Makaratzis*, § 57).

53. Ölümcül güce başvurmak, “kesinlikle gerekli” ve Sözleşme’nin 2. maddesinin 2. paragrafında açıklanan amaçlarla doğru orantılı olduğunda, bazı koşullarda haklı gösterilebilmektedir. Bununla birlikte, polis operasyonları, şayet ulusal hukuk tarafından izin verilmişse, keyfi güç kullanımına ve gücün kötüye kullanımına ve de önlenebilir kazalara karşı uygun ve etkin bir güvenceler sistemi kapsamında söz konusu hak tarafından yeterince sınırlandırılmalıdır (daha önce *Makaratzis*, § 58).

54. Mahkeme, makamların, bir planlamayla, uygun emirler verilmesiyle ve denetimde bulunarak, her türlü ölüm tehlikesinin asgari düzeye indirildiğinden emin olmak için gerekli özeni gösterip göstermediğinin ve

söz konusu makamların tedbirlerin, araç ve yöntemlerin belirlenmesinde ihmalkâr davranıp davranmadığının belirlenmesi amacıyla, bir kimsenin ölümüyle sonuçlanan bir polis operasyonunun hazırlık ve denetim aşamalarını incelemenin önemli olduğunu hatırlatmaktadır (daha önce anılan *McCann ve diğerleri*, §§ 194-201, *Andronicou ve Constantinou/Kıbrıs*, 9 Ekim 1997, § 181, *Derleme* 1997-VI ve *Moussaïev ve diğerleri/Rusya*, no. 57941/00, 58699/00 ve 60403/00, §§ 153-155, 26 Temmuz 2007; ayrıca Mahkeme'nin yaklaşımı için bk. *Stanculescu ve Chitac/Romanya* (kabul edilebilirlik hakkında) davası, no. 22555/09 ve 42204/09, §§ 28-33 ve 71-74, 3 Temmuz 2012, bu davada başvuranlar ayaklanmaların şiddetle bastırılması için emir vermekten, özellikle adam öldürmekten mahkûm edilmiş yüksek rütbeli subaylardı.).

55. Öldürücü silahlara başvurulması bağlamında, kanun temsilcilerinin özellikle, sadece konu hakkındaki yönetmeliğe uygun davranarak değil aynı zamanda temel değer olarak insan hayatına saygının önceliğini dikkate alarak benzer yöntemlerin kullanılmasının kesinlikle gerekli olup olmadığını değerlendirmek için eğitilmeleri gerekmektedir (*Natchova ve diğerleri/Bulgaristan* [BD], no. 43577/98 ve 43579/98, § 97, AİHM 2005-VII ve *Giuliani ve Gaggio/İtalya* [BD], no. 23458/02, §§ 244-251 ve 310, AİHM 2011 (özetler) ve bu kararda yer alan atıflar, ayrıca “öldürmek için ateş etme” izni olan askerlerin eğitimine ilişkin olarak Mahkeme tarafından yapılan eleştiriler için bk. daha önce anılan *McCann ve diğerleri*, §§ 211-214, ayrıca *gerekli değişikliklerin yapılması şartıyla (mutatis mutandis)* bk. *daha önce anılan Maiorano ve diğerleri*, §§ 123-132, 15 Aralık 2009 ve *Finogenov ve diğerleri/Rusya*, no. 18299/03 ve 27311/03, §§ 217-282, AİHM 2011 (özetler)).

2. Somut Olayda Uygulama

56. Mahkeme, mevcut davanın kendine özgü koşulları bakımından, Sözleşme'nin 2. maddesini öncelikle usul yönünden ardından esas yönünden incelemenin uygun olduğu kanaatindedir.

a) Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönü

57. Mahkeme, adli makamların bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin şikâyetin, davanın esasını değerlendirmeye imkân verecek nitelikteki kesin unsurlarla birlikte hiçbir şekilde sunulmadığını tespit etmektedir. Ayrıca Mahkeme, bu bağlamda ayrı bir inceleme yapmayacaktır. Mahkeme, başvuranların babalarına yapılan ve babalarının ölümüne yol açan vahşetin sorumlularını tespit etmenin imkânsızlığına ilişkin esas şikâyetin farklı yönleri üzerine eğilecektir.

58. Mahkeme, olayın hemen ardından savcılık makamı tarafından bir soruşturmanın re'sen başlatıldığını gözlemlemektedir. Bu soruşturma, daha sonra, başvuranların şikâyeti üzerine başlatılan soruşturmaya birleştirilmiştir. Delillerin toplanmasını ve olayların meydana geliş sırasının belirlenmesini amaçlayan birçok soruşturma işlemi gerçekleştirilmiştir. Son olarak soruşturma, takipsizlik kararına karşı yapılan itirazla ilgili incelemesi sırasında başka görsel kayıtları da araştırmış olan ancak söz konusu olayın sorumlularını tesbit edemeyen Ağır Ceza Mahkemesi tarafından tamamlanmıştır.

59. Mahkeme, tarafların görüşlerinin özellikle şu noktada ayrıldığını dikkate almaktadır; başvuranlar, babalarına polis tarafından vahşice şiddet uygulandığını iddia ederlerken, Hükümet, -güvenlik gücü mensubu veya kalabalığın arasından birileri olan- bu suç eylemlerinin faillerinin, yeterli olduğunu düşündüğü araştırmalara rağmen, belirlenemediğini göstermektedir.

60. Bu bağlamda Mahkeme, olayların tek görgü tanığı olan Halime Yüksel'in söz konusu polislerin üniformalı olduğuna ilişkin olarak

kendisinden emin bir şekilde verdiği ifadesi dikkate alındığında, ceza soruşturmasının, doğal olarak şüpheli polis memurlarının tespit edilmesi üzerinde yoğunlaştığını dikkate almaktadır. Ayrıca savcı, Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünden olay yerinde görevli polislerin isimlerini talep etmiştir ve bu isimler savcılığa bildirilmiştir. Ardından ilk celplerde mevcut bulunmayan polisler, sorgulanmak için yakalanmışlardır. Tüm bu memurlar, sadece yüksek tazyikli su püskürten zırhlı araçların kullanımında müdahalelere katıldıklarını ileri sürmüşlerdir. Son olarak savcı, görev yeri kayıtlarına ve olaylarla ilgili düzenlenen farklı tutanaklara ilişkin olarak sorgulanan on sekiz polis memurunun ifadelerini kıyaslayarak, bu polisleri suçlamak için yeterli delil unsuru bulunmadığı gerekçesiyle bir takipsizlik kararı vermiştir (bk. 23. ve ardından gelen paragraflar).

61. Bununla birlikte Mahkeme, bu soruşturma çerçevesinde tüm olasılıkların değerlendirildiğine tamamen ikna olmamıştır. Mahkeme, bir polis operasyonunun hazırlık ve icra aşamalarıyla ilgili istenilen en üst kriterleri göz önünde bulundurarak (bk. yukarıda 54. paragraf), emniyet amirliği tarafından sağlanan ek bilgilere özel bir önem atfetmektedir, bu bilgilere göre; olay yerinde bulunan komiserler, olayların büyümesinin ardından müdahale ekiplerinin pozisyonu hakkında kararlar almak zorunda kalmışlardır (bk. yukarıda 26. Paragraf). Oysaki bu sorumlulardan hiçbirinin, soruşturma boyunca müdahalelerden sorumlu makamlar tarafından ifadelerinin alınmaması, tanıklıkları sayesinde olayların aydınlatılmasına imkân vermemiştir. Mahkeme, sadece soruşturmanın şu açıdan eksik olduğu sonucuna varabilmektedir; aslında soruşturma polislere verilen emir ve talimatların incelenmesi veya olay yerinde ya da merkez komutanlıkta bulunan hiyerarşik olarak üstlerinin soruşturulması amacıyla yürütülmemiştir (polis operasyonlarında yöneticilerin sorumluluğuna ilişkin içtihatla ilgili olarak bk. 53 – 55. paragraflar).

62. Mahkeme nazarında ikinci sıradaki önemli unsur, polis memurlarından birinin ifadesinde yer almaktadır: Bu polis memuruna göre,

olayların genişliği ve ağırlığı bakımından müdahalelere jandarmalar da katılmıştır (bk. yukarıda 25.paragraf). Hâlbuki soruşturma bu olasılık doğrultusunda yürütülmemiştir. Halime Yüksel'in söz konusu polislerin üniformalı olduklarını belirten farklı ifadesinin, makul olarak öngörülebilecek, iddia edilen eylemlerde başka güvenlik güçlerinin de yer almış olması varsayımını göz ardı etmeye imkân vermemektedir.

63. Savcının, tek görgü tanığı olan Halime Yüksel'in babasına saldıran kişileri yeniden tanıyabileceği olasılığı üzerine eğilmemiş olması, ilgiliyi bu konuyla ilgili sorgulamamış ve suçlanan polislerle birlikte teşhis için yüzleştirme düzenlememiş olması şaşırtıcıdır.

64. Son olarak Mahkeme, başka görsel kayıtlar hakkında yapılan araştırmaların da sonuçsuz kalmış olması sebebiyle olay sırasının belirlenmesi amacıyla, yerel veya kamu iletişim araçlarıyla tanıklara çağrıda bulunmanın, makul bir seçenek olabileceği kanaatine varmaktadır.

65. Mahkeme, pozitif yükümlülükleri, makamlara aşırı yük getirecek şekilde yorumlamamak gerektiğinin bilincinde olarak (*Sašo Gorgiev/Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti*, No. 49382/06, §§ 39-44, AİHM 2012 (özetler)), yukarıda tanımlanan, soruşturma boyunca tamamlanmış olabilecek eylemlerin –olumlu sonuçları hakkında yorum yapmaksızın- basit ancak temel nitelikte oldukları kanaatindedir (daha önce anılan *Sabuktekin* ile kıyaslayın, §§ 97-104, AİHM 2002-II (özetler)).

66. Yukarıda yer alan bilgiler ışığında Mahkeme, soruşturmanın, başvuranların babalarına karşı işlenen şiddet eylemlerinin sorumlularının aranmasında (daha önce anılan *Mocanu ve diğerleri*, §§ 345 ve 348), bu sorumluların göstericilerden mi yoksa güvenlik güçlerinden mi olduklarının tespit edilmesinde eksik kaldığı sonucuna varmaktadır.

Dolayısıyla, Sözleşme'nin 2. maddesi, usul yönünden ihlal edilmiştir.

b) Sözleşme'nin 2. Maddesinin Esas Yönü

67. Yukarıda belirtildiği gibi, başvuranların babalarının ölümü hakkında yürütülen soruşturma, söz konusu eylemlerin faillerinin tespit edilmesine, faillerin güvenlik güçleri mi veya başka kişiler mi olduğunun belirlenmesine imkân vermemiştir. Bu sebeple, soruşturma daha önceden başlatılamamıştır.

68. Sonuç olarak Mahkeme'nin elinde bulunan ve bir önceki başlıkta özetlenen unsurlar, Mahkeme'ye, makul şüphenin ötesinde, ilgililer tarafından iddia edildiği şekilde, başvuranların babalarına karşı, Devlet görevlileri tarafından Sözleşme'nin 2. maddesi ihlal edilerek aşırı güce başvurulduğu sonucuna varma imkânı sunmamaktadır. Aslında Mahkeme, ne söz konusu eylemlerin güvenlik gücü mensuplarının bir müdahalesinden kaynaklandığını, ne de durumun bu şekilde gelişmiş olması halinde bile bunun incelenmesi gerektiğini söyleyemez.

69. Bu bağlamda Mahkeme, bu imkânsızlığın, ulusal makamlar tarafından derin ve etkin bir soruşturma yürütülmemiş olmasından kaynaklandığının, bu eksiklik sebebiyle daha yukarıda Sözleşme'nin 2. Maddesinin usul yönünden ihlal edildiği sonucuna vardığının altını çizmek istemektedir (*OsmanoğluTürkiye*, No. 48804/99, §§ 53 ve 64, 24 Ocak 2008; ayrıca Sözleşme'nin 3. maddesiyle ilgili olarak, bk. *Lopata/Rusya*, No. 72250/01, § 125, 13 Temmuz 2010, *San Argimiro Isasa/İspanya*, No. 2507/07, § 65, 28 Eylül 2010, *Beristain Ukar/İspanya*, No. 40351/05, § 43, 8 Mart 2011 ve *Etxebarria Caballero/İspanya*, No. 74016/12, §§ 58-59, 7 Ekim 2014).

70. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 2. maddesi esas yönünden ihlal edilmemiştir.

II. BAŞVURUNUN GERİ KALAN KISMIYLA İLGİLİ OLARAK

71. Başvuranlar, Sözleşme'nin 3. maddesini ileri sürerek, babalarının ölümüne ilişkin olarak çektikleri psikolojik sıkıntılardan şikâyet etmektedirler. Başvuranlar, Sözleşme'nin 14 ve 17. maddelerini ileri sürerek, babalarının Kürt asıllı olması sebebiyle bir cinayete kurban gittiğini ve Devletin Sözleşme'den doğan hakları kötüye kullandığını iddia etmektedirler.

72. Hükümet bu iddialara itiraz etmektedir.

73. Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesiyle ilgili olarak, içtihadıyla belirlediği kriterler bakımından, mevcut davanın, başvuranların çektiği acıya duygusal sıkıntıdan farklı bir boyut ve nitelik getirebilecek, ciddi insan hakları ihlallerinden mağdur olan bir kimsenin yakınları için kaçınılmaz olarak değerlendirilebilecek özel etkenleri yeterince kapsamadığı görüşündedir (bu anlamda bk. *Makbule Kaymaz ve diğerleri/Türkiye*, No.651/10, § 149, 25 Şubat 2014 ve bu kararda verilen atıflar).

74. Mahkeme, Sözleşme'nin 14 ve 17. maddelerine ilişkin olarak yapılan şikâyetlerin, esas hakkında inceleme yapılmasına imkân verecek kesinlikler içermediğini kaydetmektedir (daha önce anılan *Makbule Kaymaz*, § 150).

75. Başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının (a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

III. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

76. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir;

“Şayet Mahkeme, bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmecî Tarafın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

77. Başvuranlar, maruz kaldıkları maddi ve manevi zararlar bağlamında, sırasıyla 25.000 avro (EUR) ve 80.000 avro (EUR) talep etmektedirler.

78. Hükümet, maddi zarar karşılığında sunulan talep için başvuranlar tarafından dayanak gösterilmediğini ve manevi zarar karşılığında sunulan talebin aşırı olduğunu belirtmektedir.

79. Mahkeme, maddi zarar bağlamında sunulan talebin desteklenmediğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla Mahkeme bu talebi reddetmektedir. Buna karşın Mahkeme, manevi zarar karşılığında başvuranlara müştereken 24.000 avro ödenmesinin uygun olduğu kanaatinde-dir.

B. Masraf ve Harcamalar

80. Başvuranlar ayrıca, Mahkeme önünde yapmış oldukları masraf ve harcamalar karşılığında 7.030 avro talep etmektedirler. Başvuranlar bu bağlamda Mahkeme'ye, avukatlarıyla çalıştıkları saatlerin dökümünü, Diyarbakır Barosu'ndan asgari saat ücretlerini gösteren bir belge, başvuranların temsilcileri tarafından tercüme için 385 avro ödendiğini belirten tercüman tarafından yazılmış bir yazı ve 16,75 Türk lirası (TRY) tutarında iadeli taahhüt makbuzlarının iki nüsha kopyalarını sunmuşlardır.

81. Hükümet bu talebe itiraz etmektedir.

82. Mahkeme içtihadına göre, bir başvuranın, Mahkeme önünde yaptığı masraf ve harcamaların doğruluğunu, gerekliliğini ve oranlarının makul niteliğini ispatlaması halinde, söz konusu giderler başvurana iade edilebilmektedir. Mahkeme, somut olayda, kendisine sunulan belgeleri ve içtihatlarını dikkate alarak, başvuranların Mahkeme önündeki yargılama için yapmış oldukları masraf ve harcamalar karşılığında 2.000 avro ödenmesinin

makul olduğu kanısındadır ve bu miktarın başvurulara ödenmesine hükmetmektedir.

C. Gecikme Faizleri

83. Mahkeme, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın gecikme faizi olarak uygulanması gerektiği sonucuna varmaktadır.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun Sözleşme'nin 2. maddesine ilişkin şikâyetle ilgili kısmının kabul edilebilir, geri kalan kısmın kabul edilemez olduğuna,
2. Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğine,
3. Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönünden ihlal edilmediğine,
4. a) Davalı Devlet tarafından, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki geçerli döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere aşağıdaki meblağların başvurulara müştereken ödenmesine;
  - i. Manevi zarar karşılığında, her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere 24.000 avro (yirmi dört bin avro),
  - ii. Masraf ve harcamaların karşılığında, başvurular tarafından ödenecek her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere 2.000 avro (iki bin avro),
- b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten başlayarak, ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

5. Başvurunun geri kalanı için adil tazmin taleplerinin reddedilmesine

karar vermiştir.

Fransızca olarak yazılan işbu karar Mahkeme İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları gereğince 20 Ekim 2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Paul Lemmens
Başkan